

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomae Młodzianowski, Polonie, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Metaphysica, Logica, Octo Libris Physicorum, Generatione, Corruptione
Et Anima

Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682

Quæstio III. De efficientibus causis aliquibus in particulari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95667)

quæ sunt instrumenta gallinæ imprimitur calor prolificus: alia autem sunt, quibus nihil imprimitur, ut v. g. magneti ad cauſandos effectus artis, calori respectu cauſandi ignis.

Cauſæ etiam principales sunt non pauca, non tantum uniuoca, sed etiam æquiuoca. Deus respectu passionum, potentia respectu actuum, sunt cauſæ æquiuocæ, quæ omnia, variis locis perstringuntur.

QVÆSTIO III.

De efficientibus cauſis aliquibus in particulari.

OMnia efficientia, in particulari numerare, non est huius vitæ, nullum enim est Ens, quod suam efficientiam non habeat, saltem emanativam. Attingentur nonnisi ea efficientia, quæ in considerationem accepit Schola.

DIFFICULTAS I.

Quid efficiens Principale & Instrumentale?

EXPLICAT PRIMO Suar. & cum eo Arriag. D. 11. Sect. 3. quod cauſa instrumentalis sit ea, quæ concurrat ad Effectum se nobiliorem. Cauſa autem Principalis, quæ concurrat ad effectum, vel ignobiliorem, vel æqualem.

Hæc Explicatio

NON SATISFACIT. Tum quia possibile est assumi à DEO, Angelum ad creandum Angelum, vel æqualem, vel se ignobiliorem, quo casu ille Angelus esset cauſa instrumentalis ad creandum, quod etiam contingeret, si assumatur creatura tanquam instrumentum obedientiale, ad aliquid æque perfectum producendum. Ergo apparet, de ratione instrumenti non esse producere nobiliorem se effectum. Tum quia per nobiliorem effectum, vel intelligitur nobilior, quoad ordinem, vel nobilior, quoad speciem effectus: si primum; Contra erit, quia homo adiutus lumine gloriæ, est cauſa principalis visionis beatificæ, in quantum illa est actus vitalis, & tamen quoad ordinem nobiliorem se, producit effectum, quia illa vitalitas, est eadem entitas cum supernaturalitate, quæ est ordine nobilior. Rursus unio hypostatica censetur, à multis esse instrumentum nostræ salutis, & tamen nostra salus, ignobilior est unione hypostatica. Si secundum; Contra erit, quia ex vi explicationis, sequitur Creaturam non posse assumi tanquam instrumentum, ad effectum se ignobiliorem, nec aquam ad producendam gratiam, quia gratia utpotè accidens, quoad speciem, est imperfectior aqua. Tum quia, mulus est quid imperfectius alino, respectu cuius alinus, est principalis cauſa.

EXPLICAT SECUNDO Hurtad. & Vafq. Cauſam instrumentalem illam esse, cui in effectum, nulla respondet formalitas, principalem autem, cui respondet.

Hæc Explicatio.

NON SATISFACIT. Tum quia cauſa instrumentalis, vel est ens, vel non est ens: Si non est ens, ergo neque est cauſa instrumentalis: quod si cauſa instrumentalis est Ens; effectus vel est ens, vel non est ens: Si est ens, ergo id prædicatum, quod cauſa instrumentalis cauſat, reperiri potest in instrumentali cauſa; Si non est ens, ergo neque est effectus. Tum quia, si Angelos possibile est, numero esse distinctos, posset alius Angelus assumi, ut instrumentum ad producendum alium Angelum, numero distinctum, & tamen productus haberet omnes formalitates producti, exceptâ sola individuatione, immò & assumptus ad productionem Angelus superioris, haberet in illo respondentem formalitatem, substantiæ spiritualis completæ, in se etiam reperibilem. Tum quia, posset creatura assumi, ut instrumentum ad productionem replicativam sui, & tamen tunc vel maxime responderet formalitas similis, quia eadem, quod etiam procedit de replicatione sibi similis.

EXPLICAT TERTIO Lugo de Sacr. D. 4. Sect. 5. n. 97. & dicit: Cauſam instrumentalem esse, quæ non operatur per propriam virtutem, sed ab extrinseco acceptam.

Hæc Explicatio

NON SATISFACIT. Tum quia, hoc ipsum explicandum fuisset, quid sit operari per virtutem ab extrinseco acceptam: cum enim omnia sint producta, omnia debent habere vim ab extrinseco productam, & si per ly extrinsecum intelligatur distinctum, non nisi realiter, tunc Filius æternus, erit instrumentum Patris ad productionem Spiritus Sancti, quia ab illo communicat sibi vi producit eundem. Tum quia, si non dantur, saltem non implicant instrumenta naturâ suâ talia, adeoque seipsis instrumenta, consequenter non ab extrinseco accepta virtute. Tum quia in generatione imperfectorum animantium ex putri, qualitates intermedie verè sunt instrumenta, naturâ tamen suâ, & non acceptâ aliunde, seu à principali virtute, concurrunt. Tum quia impulsus est vera cauſa instrumentalis soni, & tamen saltem ad reddendum rudem sonum, non accipit virtutem à musico, nisi acceptione, quâ etiam principalia à DEO & suis cauſis accipiunt virtutem. Tum quia, quod est seipso virtus, non potest habere ab extrinseco virtutem, sicut quod est seipso actio, ab alio esse actionis, non accipit, semen autem, v. g. seipso est virtus, calor seipso est virtus calefaciendi, quid enim ratio virtutis superaddit semini vel calori, & tamen semen,

semen, verè est instrumentum, & calor, respectu substantiæ ignis, quem producit; Ergò de ratione instrumenti non est, habere ab extrinseco acceptam virtutem.

EXPLICATUR QUARTO. *Causam principalem esse, quæ naturâ suâ habet proportionem cum effectu, instrumentalem, quæ non habet. Hec explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia hoc ipsum explicandum est, in quo stet ista proportio, & cur impulsus ad sonum, non habeat proportionem, habeat autem musicus. Tum quia, si per proportionem intelligitur habere vim sufficientem, cur etiam istam vim sufficientem non habent, accidentia, respectu genitorum ex putri, & cur habent sufficientem virtutem creaturæ, quæ tamen indigent concursu Divino, quamvis sint causæ principales. Multa principalia agentia, sine dispositionibus, non habent vim sufficientem agendi: item dantur duæ concausæ principales, quarum neutra habet vim sufficientem ad producendum effectum, ut cum duo equi idem pondus trahunt. Tum quia, si per improportionem intelligatur, quòd scilicet indigeat causâ perfectiori, cum qua producat causa instrumentalis effectum, tunc si elephas & asinus idem pondus trahant, non erit uterque causa principalis, quia ad invicem consortio indigent, elephasque est perfectior. Addo non implicari dari duas causas principales, unam imperfectiorem aliâ substantialiter.

EXPLICATUR QUINTO. *Causam instrumentalem eam esse, quæ non agit in bonum & finem suum, vel bonum debita sibi actionis. E contra causa principalis est, quæ ita agit.* Hinc, v.g. homo generans hominem, est causa principalis, si autem malleus producat alium malleum, non est causa principalis, quia non est sibi debita sua actio, sed artificii. Quod si Angelus producat alium Angelum, erit etiam causa instrumentalis, quia producere alium Angelum, non est illi debita actio.

RATIO Explicationis est in primis auctoritas Aristotelis, qui primo Polit. cap. 3. postquam dixisset, servum esse animatum instrumentum Domini, censet illum omnia agere in bonum Domini; idem habet S. Thom. Prima Parte q. 62. a. 1. in O. Tum quia hæc explicatio, convenit omni, soli & semper: convenit omni, certum enim est, quod causæ principales Univocæ agunt in bonum & finem suum, quia agentis ille finis est, ultra quæm non potest, & in quem ultimo potest, quo acquisito cessat, quo non acquisito actionem, quantum potest continuat, & id videmus, dum ignis conatur generare ignem, quo genito cessat. Causæ etiam principales æquivocæ agunt in bonum & finem suum, cum enim anima intelligendo fiat omnia, adeoque & ideas habendo, fiat idea, producere simile ideæ, est agere in bonum & finem suum. Quod si causæ æquivocæ,

non agunt ex idea, ut cum substantiæ emanant passionem, vel producant actus, agunt tamen in bonum & finem suum, bonum enim substantiæ, sunt passionem, & finis potentia, actus. Quomodo autem cæli & astræ, quæ respectu influentiarum, sunt causæ principales, agant in bonum & finem suum, sic potest explicari, negando scilicet illas agere, ut causas particulares principales, sed ut causas universales, quæ agere non debent, in bonum & finem suum, sed in bonum universi. Neque tamen inde sequitur, ipsas influentias esse causas principales, quia influentia, sunt causarum universalium virtutes, hoc tamen benè poterit dici, quod sint causæ principales respectu siccitatis, caloris, &c.

Hæc etiam explicatio

NON SATISFACIT. Tum quia species causarum universalium, sunt causæ principales particulares, & hæc agunt in proprium bonum; & aliæ sunt causæ principales universales, hæc non agunt in bonum proprium, sed alienum: ergò debet dari conceptus communis utrique huic causæ, qui jam non potest esse agere in bonum proprium, cum id non conveniat causæ universali principali, & si alienitas boni universalis, potest stare cum causæ principalitate, cur alienitas boni particularis, stare non poterit. Tum quia quamvis causæ æquivocæ producentes has passionem & actus, agant in bonum & finem suum, non tamen apparet, quomodo agant in bonum & finem suum, in quantum producant distinctos à se effectus, respectu etiam quorum habent rationem causæ principalis, & non tantum respectu actuum suorum & passionum. Tum quia hoc ipsum explicandum venit, quid sit agere in finem proprium, & sibi debita actione, & cur instrumenta generandorum ex putri, pro fine, non habeant genitum ex putri, cum finis rei, vel maxime illud sit, ad quod aliquid ordinatur à natura, ut illa accidentia ordinantur ad generanda ex putri. Cur item non sit finis & bonum caloris proprium, & secundum debitam illi actionem generare ignem, cum, ut dixi, deputeretur ad hoc à natura; cur item non sit bonum, & debita actio magneti atrahere columbam Architæ, & tamen magnes, tunc est instrumentum artis. Tum quia hæc duo ly agere in finem suum, & ly in bonum sibi debita actionis, vel debent simul sumi, vel divisim: Si divisim, verè accidens in generatione substantiæ, erit causa principalis, est enim illi debita actio, illa generatio substantiarum: Si simul, ergò cum potentia producat actus, non est causa principalis, quomodo enim actio, est bonum debita actionis. Qui ipse medius terminus, sic aliter proponitur. Bonum proprium, & finis causæ instrumentalis, est deservire principali, principale etiam habet bonum proprium & finem, & utrumque habet debitam sibi

sibi actionem: quo ergo discernetur bonum illud proprium, quod est instrumenti, à bono proprio quod non est instrumenti, illudque potius erit definitivum utriusque. Tum quia quando principale debet agere in bonum & finem suum, vel debet agere in similitudinem naturæ, vel tantum in id, ad quod ordinatur: Si in similitudinem naturæ, architectus, non erit causa principalis domus, quia domus & idea, cui assimilatur domus, non sunt similia in natura, hæc enim est spiritualis, illa materialis. Quod si sufficit agere id, ad quod ordinatur, tunc etiam Sacramenta, non erunt causa instrumentalis gratiæ vel salutis, ordinantur enim ex sua habitudine, ad producendam gratiam, & causandam salutem, cum non sit necesse ex natura sua ad hoc ordinari, aliàs nulla essent instrumenta attis. *Hinc aliter*

NON INCOMMUNE EXPLICARI POSSUNT CAUSÆ DICTÆ. Quod causa principalis sit, quæ respectu effectus habet se, ut quid primò & per se intentum. Instrumentalis autem illa est, quæ respectu effectus non est primò & per se intentum. Quod ipsum sic explanatur. Omne agens, aut agit ex intentione propria, aut agit ex intentione alterius accepta: rigorosa intentio convenit intellectualibus, quæ autem intellectualia non sunt, bonum quidem appetunt, sed ex rigorosa intentione non agunt, ut communior est sensus.

Porrò agendo ex intentione, seu propter finem, agunt ex intentione acquirendi boni; bonum enim est id, quod finalisat, & quia agere ex intentione finis independenter à mediis non possunt, agendo propter finem, requirunt media. In istis autem, quæ ex rigorosa intentione finis non agunt, nec usurpare possunt media sub formalitate mediocrum, ordo, qui fit per intentionem propriam, spectatur penes ordinem, quem Deus, ut auctor naturæ, adeoque natura facit. Jam autem ipsa media, sunt aliqua primò & per se intentia, aliqua nonnisi ex secunda intentione; hæc ergo, quæ nonnisi ex secunda intentione assumuntur, instrumenta sunt, quæ autem primò & per se ad ponendum effectum assumuntur, sunt causæ principales.

Ratio bonitatis explicationis est. Tum quia ad ipsum nomen principalis rectè respicit terminus in definitione positus: primò, & per se. Jam autem in explicationibus rerum, etiam ad ipsas voces attendendum est, nè simpliciter improporionata tradatur explicatio. Tum quia ipsa inductio ostendit bonitatem explicationis, explicatque illud ipsum, quid sit primò, & per se intenti, ita, ut habere se ita, sicut se habent inferius ponenda, tanquam manifestiora, sit primò, vel non primò intenti: sic in generatione univoca ignis B. primò, & per se intentum, est ignis: sed quia ad generationem ignis veniri commode non potest sine dispositionibus, calore,

siccitate &c. fit, ut hæc, ex secunda intentione assumantur, sintque causæ instrumentales. Rursus in ædificatione domus, primò, & per se requiritur ædificator, quæ ædificatio, quia perfici non potest artificialiter sine idea, assumitur ex secunda intentione idea, quæ est instrumentum. Item prima intentio est DEI, facere justum, quod sine Deo, tanquam speciali agente, fieri non potest; & quia hoc vult facere, per aliquid permanens, ex secunda intentione assumit gratiam, quæ est causa instrumentalis, justificationis. Tum quia, si ex rudi quærat, quid sit causa principalis mallei, faber, an malleus? ægrè se extricabit: si autem quærat, quid prius & magis requiratur ad fabricandum malleum, malleusne an faber, non hæsitante respondet, Fabrum, ab ipso enim mallei motus est, & tamen faber causa principalis est. Ergo apparet notificationem hanc, utpotè omnibus insitam, causæ principalis, commodam esse.

ADDO. Cum effectus & causa sint correlativa, sicut dantur causæ, quæ respectu effectuum primò, & per se intentæ sunt, ita dantur & effectus primò & per se intenti; & sic quia in generatione ignis B. primò & per se intentum ab igne A. erit ignis B. hinc ignis A. erit causa principalis, quia verò respectu accidentium primò & per se intentum, non est ignis B. sed sola dispositio alteratio, idè accidentia respectu dispositionum sunt causæ principales, respectu autem ignis accidentia, non sunt nisi causæ instrumentales.

DIFFICULTAS II.

Quid causa immediatè efficiens substantiarum?

CONTOVERTITUR in Philosophia: An substantia producat immediatè substantiam, an mediis accidentibus? Negant Thomistæ, à substantia immediatè produci substantiam, & ex nostris Fonsc. Suar. Valsq. affirmant Scotistæ, Arriag. Ovied. recentior Suar.

Punctum Difficultatis I.

Quid tenendum?

DICENDUM EST PRIMÒ. Possibile esse, ut accidentia, tanquam causæ instrumentales, immediatè producant substantiam, idè, naturaliter.

PROBATUR unico argumento, quia non implicat contradictionem, dari tale accidens, quod ex vi principiorum suorum naturalium possit, tanquam instrumentum, deservire substantiæ, ad producendam aliam substantiam. Addit Ovied. Si dantur substantiæ, quæ neque inadæquatè aliam producant, ut Angeli, cur dari non poterunt, quæ saltem inadæquatè producant.

Or.

OBJICITUR PRIMÒ. Res ignobilior & imperfectior non potest producere nobiliorem effectum. Accidens est quid ignobilius.

RESPOND. Arriag. Neg. maiorem, quia species impressa, & lumen gloriæ, producit cognitionem, quæ est nobilior, est enim actus, est quid vitale, &c. Rursus quamvis res ignobilior univocè agens, non possit nobiliorem producere effectum, idque tanquam causa principalis; secus, si non agat univocè, & agat tanquam causa instrumentalis, sufficitque continentia in virtute sine titulo æqualitatis in Entitate.

INSTAT PRIMÒ Maffius Disp. 7. n. 90. Omnis universaliter causa debet esse perfectior suo effectui, aliàs posset dici totum Universum, esse à musca productum, nec ex causatione primæ causæ, argueretur infinita perfectio in ipsa.

RESPONDETUR. Non potest tribui Universi productio muscæ, quia multa in Universo indigent creari, quæ non spectant ad museam. Rursus, vel esset illa causa principalis, & hoc non, quia illa debet præcontinere in se perfectionem effectus, quæ præcontinentia muscæ, tam imperfecto enti non convenit: non etiam illa musca, est causa instrumentalis, quia nec ad hoc ordinatur à natura, ut videlicet generet hominem, unde enim hoc colligis? nec scitur aliunde, ad hoc illam esse assumptam à Deo, si autem caulatur à causa prima, colligetur adhuc infinita perfectio in illa, quia colligetur ratio entis à se, ratio illimitati, &c. quæ omnia nectunt se cum infinitudinem; nec Deo tribui potest ratio causæ instrumentalis, sed tantum causæ principalis, adeoque præcontinentiæ effectus.

INSTAT SECUNDÒ. Causa univoca habet in se effectum, ut adæquatum in perfectione suæ potentie, ergo causa æquivoca, si est imperfectior univocæ, non potest in se continere illum effectum, ut terminum suæ potentie adæquatum.

RESPONDETUR. Inprimis falsum esse, causam æquivocam esse imperfectiorem univocæ, universaliter etiam hanc perfectionem concessâ, si causa univoca est contentiva effectus, causa æquivoca non poterit esse contentiva illius effectus, si sit causa instrumentalis, secus si sit causa principalis.

INSTAT TERTIÒ. Si forma causæ æquivocæ daretur esse formaliter alicui, non potest dare esse perfectius se ipsâ, quia nemo dat, quod non habet, ergo nec effectiva.

RESPONDETUR. Causa æquivoca principalis, non potest dare esse perfectius se ipsâ; secus si sit causa instrumentalis: aget enim in virtute principalis, præcontinentis illum effectum.

INSTAT QUARTÒ. Posset effectus productus saltem ab intellectu dividi in duos gradus perfectionis, in illum in quo convenit cum causa, & in illum in quo excedit causam. Hic secundus nequit à causa produci, quia nemo dat,

quod nullò modò habet, ergo erit improducibile, quod est falsum.

RESPONDETUR. In illo, in quo effectus excedit causam, nequibit ille produci à causa æquivoca, tanquam causa principali. Ex eo autem, quod causa ita se habeat in operari, sicut in esse, solum sequitur, quod causæ æquivocæ principaliter operanti, debeat convenire præcontinentia effectus.

INSTAT QUINTO. Quia accidens quod est imperfectius, & est causa æquivoca instrumentalis ad productionem substantiæ, non aliter est virtus & instrumentum, nisi quia accidens dicit entitatem, cum illo subordinationis ordine, & habitudine ad substantiam, cuius est virtus; ista autem subordinatio non augeat virtutem activam accidentis, sicut nec perfectiorem reddit ipsam entitatem, cum sit merus respectus, parumque accidenti prodest, quod agat nomine substantiæ, si vires ei actualiter non suppediat ad agendum, quantum sufficit ad productionem substantiæ.

RESPONDETUR. Accidens, esse virtutem substantiæ, nec dicit habitudinem & subordinationem accidentis ad substantiam utcumque, sed subordinationem in linea agendi, adeoque suæ virtutis operativæ, acceptæ ab illa substantia, ut agat substantiam se perfectiorem. Et hæc quidem subordinatio, non augeat virtutem, supponit tamen illam à substantia, cuius est virtus, acceptam, nec est illa virtus merus respectus, sed fundamentum respectus, suppediatque illi vires actualiter, non quidem de novo superadditas, sed inclusas in natura ipsius accidentis, quas ipsas accipit ab illa substantia, cuius virtus est. Unde falsum est, nihil virtutis in accidens à substantia derivari, cuius substantiæ illud accidens est virtus; quia derivatio illa, est ipsa acceptio entitatis, naturæ hoc præstare, & quod hoc præstare non possit, non evincit argumentum.

Hinc si quæretur: Quid sit, accidentia esse virtutem substantiæ, nihil aliud erit nisi accidentia habere entitatem ordinatam à natura, ut similem substantiam producant, ei substantiæ, cuius sunt virtus, non indigendo æquali perfectione cum substantia producenda, modo substantia, cuius illa accidentia sunt virtus, æqualem habeat perfectionem.

OBJICITUR SECUNDÒ. Accidens non potest, tanquam principale agens, producere aliam substantiam. Ergo neque tanquam instrumentum.

RESPOND. conformiter ad dicta, Accidens non potest habere in generatione substantiæ rationem causæ principalis, quia non potest habere rationem primò & per se intenti, respectu effectus, itidem primò & per se intenti, sed tantum potest habere rationem secundariò intenti. Quod ipsum probatur, quia in generatione ignis, ab alio igne, intendit natura primò & per se

† p

pro-

propagationem similis substantiæ: si intendit primò & per se propagationem similis substantiæ, intendit primò & per se substantiam generatam, quia propagata substantia similis, non est similis nisi substantiæ. Cum ergò accidens, non sit substantia, primò & per se in propagatione similis substantiæ, intendi non potest, sed tantum ex secundaria intentione, quia scilicet intendens natura, primò & per se, propagationem similis substantiæ, cum prævideret subjectum, in quo peragenda esset generatio substantiæ ignis, non fore proximum & immediatum semper, providit illi vicarium, ad perficiendam generationem. Unde, ut vides, hoc quod est primò & per se intendi, in quibusdam est similitudo in specie, in quibusdam non; ita tamen, ut omnia conveniant in illa ratione communi, sicut aliud est sensitivum Rugitivè, aliud Mugitivè, omnia tamen conveniunt, in ratione generica viventis sensitivi.

OBJICITUR TERTIÒ. Tale accidens immediate per modum instrumenti productivum substantiarum, & operaretur illas propriâ virtute, & non operaretur propriâ virtute: hoc autem implicat, non operaretur propriâ virtute, ut supponitur, operaretur autem propriâ virtute, quia operaretur sibi identificatâ virtute. Et certè, si accidens non operaretur propriâ & sibi identificatâ virtute, virtus illa superaddita, vel esset substantia, vel accidens: si substantia, ergò adhuc immediate substantia substantiam produceret; si autem illa virtus esset accidens, vel illâ ipsâ propriâ virtute operaretur, vel non propria, si propria, ergò & prius illud propria virtute operari potest, si autem non propria, dabitur processus in infinitum.

RESPOND. In hoc solo non operantur virtute propriâ Accidentia substantias, quia non operantur cum virtute, primò & per se intenta, operantur autem propriâ, hoc est, non superadditâ virtute, sed ex tali proprio & improprio non coalescit recta contradictio, adeoque nec inferitur impossibilitas talis causalitatis.

DICENDUM EST SECUNDÒ. De facto etiam substantias immediate produci ab accidentibus.

PROBATUR PRIMÒ directè contra Modalistas, negantes dari de facto accidens, quòd producere possit immediate substantiam. Falsa est hæc universalis. Nullum accidens de facto caulat immediate substantiam, ergò debet esse vera hæc alia contradictoria: Aliquod accidens de facto caulat immediate substantiam. Antec. probatur. Actio substantiæ est accidens per Modalistas, & de facto caulat substantiam, ergò universalis illa: Nullum accidens de facto caulat immediate substantiam, falsa est, ex quo ulterius sic arguitur: Accidens, quod non est raturum, potest esse ratio causandi & causalitas, ut Quo substantiæ, & non obstante ratione accidentis, potest immediate defacto influere

in substantiam, ergò & accidenti ratio, ratio accidentis non officiet, quo minus de facto immediate influat in substantiam.

RESPOND. Disparem esse Rationem, de Actione, quia actio est ratio agendi, & id quò exercet vim suam causandi, substantia.

CONTRA id quod est ratio agendi, id per quod exercet vim suam causandi substantia, non officit defacto ratio accidenti, quo minus immediate agat in substantiam. Ergo nec officiet accidenti ratio præcisa ratio accidentis, & licet universaliter à modis, vel quæ sunt non sine modo, non teneat consequentia, tamen valet, quando convenitur in eadem ratione communi, de qua est disceptatio. Et tamen ab oppositis pro principio assumitur ipsa ratio accidentis, tanquam improprium ad agendum immediate in substantiam; & certè sicut ablatâ actione, quæ non est sine modo accidentali, non relinquitur ratio agendi, quam tamen aliunde constat debere dari, ita nisi tribuatur vis agendi substantias nomine substantiarum, reperibilis in accidentibus, non relinquitur modus salvandi, quod sit productivum substantiarum, quod tamen dari constat, vel ex ipsa illarum productione.

PROBATUR SECUNDÒ. Si non habent accidentia vim de facto producendi substantias, nomine & virtute substantiarum, quando ab igne A. generatur ignis B. in ligno aliquantulum remoto C. ubi est C. vel est substantia ignis A. vel substantialis ejus virtus, vel aliquid accidentale: Non primum; quia aliàs lignum C. non supponeretur esse remotum, vel si est etiam ignis illic A. ergò est in duplici loco adæquato, in suo, & in loco ligni C. remoto; Non etiam secundum, quia si esset illic aliquid substantiale, ignis A. esset virtus illius substantialis, hæc illic non est. Quia virtus substantialis ignitiva, est identificata realiter ipsimet igni, sicut & aliæ virtutes suis principiis, potentiaq; animabus; & quamvis essent distinctæ realiter, non essent transmissibiles, sed unibiles, non nisi principio suo, à quo per emanationem educuntur; Non etiam tertium, quia haberetur intentum, nempe ab accidentali virtute produci illam substantiam.

Supponit hoc argumentum, quòd nihil operetur ibi, ubi non est, vel in se, vel in aliquo sui; si autem est non nisi in aliquo sui, illic operatur, non nisi in aliquo sui, cum in illo loco quoad se, ita se habeat, ac si in rerum natura non esset, quod si in aliquo illo sui operatur, cum illud aliquid illius, non sit nisi accidens, hoc est calor, in illo accidenti, immediate operabitur ignem B. quod intendit Conclusio.

PROBATUR TERTIÒ Experiētiis. PRIMA sit EXPERIENTIA de generatione posthumi. Quando generatur posthumus, vel influit tunc substantia Patris, vel non influit; si non influit, ergò

ergo sola substantia matris, est causa illius, estq; filius ille & non ex Patre, & licet verum sit, quod dicit recentior Suar. Substantiam Matris assistere genito, quia tamen non sola mater concurrat, salvandus erit concursus alius principii substantialis, nempe Patris: si autem influit in posthumum substantia Patris, vel influit in se, vel in aliquo sui: non in se; supponitur enim mortuus, ergo in aliquo sui; si in aliquo sui, vel est substantiale, vel accidentale; non substantiale, quia forma substantialis seminis ob alterationem cedere debet, omne autem aliud substantiale, quod sit præter materiam seminis, fictitium est. Ergo Pater in aliquo sui, quod est accidentale, operari debet.

Quod autem adfert Pontius, in causas circumstantes generationem referri debere, ipsum produci, corporis animati, & quod dicit, ab equo non generari immediate equum, sed tantum produci dispositiones, quæ exigunt productionem animæ equi; hoc etiam non satisfacit, quia sine necessitate ponit similem generationem equi, e. g. & hominis, cum utriusq; animæ productionem referat non in dationem existentia ipsi formæ, provenientem à generante, sed in productionem aliunde, non nisi ad exigentiam dispositionum, sed hoc etiam positò, non posset ostendere Pontius, quodnam sit productivum immediatum substantiarum, non dando accidentibus vim immediate producendi substantias.

SECUNDA EXPERIENTIA est de igne producto in remoto ligno, quæ jam supra posita.

TERTIA EXPERIENTIA est, In generatione ranæ, & aliorum ex putri, nulla potest ostendi substantia, quæ immediate influat, quia non est substantia alius ranæ vel vermibus, ut clarum est, hoc enim ipso non generantur ex putri, non etiam ipse Deus immediate influit, ut voluit Arriaga. Tum quia effectuum naturalium causas naturales assignare debemus, nec recurrere ad Deum, si nihil obstat; nihil autem obest accidentibus, tribuere vim producendi substantias, cum id possibile esse, agnoscat ipse Arriaga. Tum quia sequeretur, Deum specialem esse patrem ranarum, quod ipsum probatur. Ideò respectu Filii æterni, æternus Pater Pater est, quia respectu Filii nullum aliud principium substantiale generativum concurrat, & ipsa ejus productio, nativitas est, eò quod nativitas sit generatio viventium, hoc autem totum verificaretur de genitis ex putri. Ut robor hujus argumenti pensetur, inquirendum est, quæ nam sit causa genitorum ex putri, eaque principalis?

RESPONDENT aliqui: Genitorum ex putri, causam principalem esse speciem & naturam ranarum totam.

CONTRA erit, quia species ranarum, vel

est ratio abstracta, ut sic ranarum, & hæc utpotè formalitas Metaphysica, non potest habere rationem causæ Physicæ; vel est non aliud, quam omnes individua ranæ convenientes in prædicato ranæ. Ergo si species, seu omnia individua, sunt causa illius ranæ, etiam illa rana genita, utpotè aliquod individuum, erit causa sui ipsius.

RESPONDENT alii. Causam principalem genitorum ex putri, esse aliquod individuum indeterminatum, possibiliter præexistens. Unde prima rana habebat causam principalem aliam, quæ possibiliter præexistisset, & hæc aliam, si producta fuisset: & quia infinita sunt, non deveniretur, quin alia aliam causam principalem habere posset; quamvis autem rei indeterminata & non existenti, non debeat tribui effectio rei determinata, si in aliquo sui non existat, secus tamen si existat in aliquo sui, nempe in vicariis accidentibus, nec frustra dabitur ei virtus, quod nunquam existet, quia dantur etiam gratia sufficientes ad meritum, quod existere posset, nunquam extititum est. Nec sequetur, quod nulla sint danda causa equivoca, si etiam ex putri genito habeant suam causam principalem, verè enim adhuc erit causa equivoca Deus, respectu creaturarum, lux respectu caloris, materia respectu formæ.

CONTRA erit. Tum quia accipio, omnes ranas posibles, & de singulis simul tamen, nullam exceptam, quero, an singula habeant causam aliam, & aliam ranam præexistentem possibiliter, si non habent, non respondes ad difficultatem, universaliter enim queritur: Si habent, contra erit, in tota collectione entium ab alio devenire est ad unum, quod non est ab alio, ut noscitur, dum demonstratur Dei existentia. Ergo & in tota possibilitate ranarum præexistentium ab alio, devenire erit ad unam, quæ non sit ab alia rana possibiliter præexistente. Tum quia accipimus ranam B. genitam, virtus illius productiva sunt accidentia, quæ ipsa vel determinat sibi individuum, vel non determinat: si determinat, Ergo immerito causa istorum dicitur aliquod indeterminatum individuum: si non determinat, hoc ipsum improbabiliissimum est, quomodo determinata causatio, non sit determinati causantis, sicut determinata scriptio, determinat sibi calamus. Tum quia respectu intellectus Divini non datur individuum vagum, circa objectum habens actionem determinatam; videbit ergo Deus ranam, cui illa virtus debeatur.

RESPONDENT alii. Quod genitorum ex putri, nulla sit causa principalis univoca, sed causam equivocam esse Deum, Solem, &c. Neq; inde sequitur, esse ranas specialiter filios Dei, vel natas ex Deo, non enim producuntur in similitudinem naturæ; nec dicendum est, respectu illarum Deum æquè se habere, ac respectu hu-

manitatis Christi, quia respectu illius supplevit concursum Patris, respectu autem ranarum nihil supplet, quia illud suppleri dicitur, quod est, vel fuit, vel erit. Hinc non supplet Magister vices alius professoris, qui nec est, nec fuit, nec erit, influxus autem causæ univocæ, erga ranas nec est, nec fuit, nec erit, eo quod nec ratio, nec experientia, tribuat illis vim generandi sibi simile. Unde, quia videmus generari ignem ab alio igne, si non ab igne, vel virtute ignis generetur ignis de novo, tunc supplet Deus causalitatem ignis, estque specialis illius causa: & licet ad Deum recurrere, non sit Philosophicum, si alia causa assignari possit, jam autem causa univoca nulla potest assignari genitorum ex putri, hinc ad Solem & ad Deum, tanquam auctorem naturæ, recurrendum erit, cum hoc tamen stat, ut debeat virtus agendi tribui immediata, respectu substantiarum accidentibus.

CONFIRMATUR Conclusio, quando videmus duo concurrere, & duobus illis positis poni effectum, non positis non poni, cæteraque sunt paria, bene arguimus, utrumque illud esse causam, sed posito igne cum suo calore, videmus poni alium ignem, non posito non poni, & cætera sunt paria; præcipue in hoc, quia videmus solum calorem immediate passo conjunctum, sine conjunctione immediata ignis, alium ignem producere. Rursus pone impediri ignem, ne producat in se calorem, vel adhuc poterit naturaliter producere ignem, vel non poterit: si non poterit, præsumptio est, quod etiam calor illius concurrat, sicut cum videmus unum equum pondus non trahere solum, trahere cum alio, præsumimus utrumque trahere: si autem poterit causare alium ignem, contra erit, non potest sine prævio calore passi, quidquam igniri, Ergo nec ignietur sine calore agentis.

Punctum Difficultatis 2.

Solutio Objectionum.

OBJICIT PRIMò recentior Suar, paritates aliquas.

PRIMA PARITAS est; sola substantia potest immediate recipere aliam substantiam, ergo & sola potest immediate aliam producere.

RESPOND. Negando Antec. concessimus enim competere id quantitati. Disparitas etiam in hoc est, quia materia non recipit ubi non est, nec causat, nisi intimè unita: agens autem agit, etiam ubi præsens, quoad substantiam non est, sed in aliquo nonnisi sui, quod aliquid illius, non est aliud, nisi accidentia.

SECUNDA PARITAS. Unum accidens potest immediate producere aliud, ergo & substantia aliam substantiam.

RESPOND. eadem quâ suprâ disparitate nempe quia nullibi agit, accidens nisi ubi est, non debuit ergo habere vicariam virtutem; jam autem substantia agit, ubi non est, debuit ergo illi provideri vicariam accedens.

TERTIA DISPARITAS posset esse, Virtus productiva entis spiritualis, debet esse spiritualis, ergo & productiva immediate substantiæ, debet esse substantia.

RESPOND. vi ejusdem medii termini probari posse, quod substantia non possit producere accidens, quia si productivum entis spiritualis debet esse spirituale, etiam productivum accidentis, deberet esse accidens. Quod si dicas, non esse licitum argumentari ab exigentia unius effectus, respectivè ad suam causam, ad exigentiam alius effectus, idem nos in præsentia dicemus. Quoad disparitatem atinet, vel antecedens procedit de substantia spirituali, & sic clarum est, debere spirituale illius esse principium, nam substantia spiritualis, non potest aliter produci, nisi virtute creativâ, virtus autem creativa connaturaliter non potest tribui, nisi Deo, qui spiritualis est; Si verò nomine entis spiritualis veniant operationes spirituales immanentes, illæ etiam debent esse à principio spirituali, quia à principio ab intrinseco operante. Materiale autem non est ab intrinseco operativum spiritualium, extraheretur enim extra suam latitudinem tunc materiale principium, sicut extraheretur, oculus si produceret auditionem. Si verò nomine entis spiritualis veniant alia accidentia, illa etiam non possunt produci ab ente materiali, quia si res materialis produceret rem spiritualement, cum illa carens partibus, per partes produci non possit, consequenter darentur plures causæ adæquatæ unius rei, in eodem genere, quod naturaliter fieri non potest.

Sed in adferenda hac disparitate commodius recurreretur ad rationem Conclusionis, quia nec per rationem, nec per experientiam, constat, dari aliquam virtutem materialem, quæ suppleat connaturaliter defectum productivi spiritualis, & ratione autem & experientia constat, debuisse provideri à natura vim suppletivam substantiam.

Procedit item argumentatio à faciliore ad difficilius viâ affirmationis, nam difficilius est, ut res materialis producat rem spiritualement, à quâ illa & gradu spiritualitatis, & genere entis distat, quam ut producat substantiam accedens materiale, quod à substantia, nonnisi genere entis discernitur.

Adde, materiale illud productivum rei spiritualis, vel esset substantia, vel accidens: Non substantia, quia substantia, unius substantiæ, non est vicaria: hinc jam propriâ virtute, deberet rem spiritualement producere, & tamen hoc non posset,

posset, utpotè rem perfectiorem gradu; Non etiam illud materiale productivum posset esse accidens, quia deberet in virtute substantiæ spiritalis producere, virtutes autem suis principalibus, saltem in gradu, deberet proportionari.

OBJICIT SECUNDÒ idem. Quando accidentia producerent substantiam, vel producerent illam se solis, aut simul, cum immediato concursu substantiæ: non se solis, quia accidens, cum sit longè ignobilius substantiâ, non continet in se virtute substantiam; quodsi accidentia producant substantiam, cum immediato alius substantiæ concursu, superfluum erit concursus accidentium, potiùsque concursui substantiæ, tribuetur illa productio.

RESPONDETUR. Hæc propositio: causa virtute continet effectum, nihil in re plus sonat, quàm quod possit producere effectum: hinc quando assumet Svar, pro probatione; Accidens non continet virtute substantiam, nihil probat, sensus enim rationis est, quod non possint accidentia causare substantiam, quod ipsum probandum est, sufficereque ad maximum, quod causa principalis virtute contineat effectum, licet illum non contineat instrumentalis.

DIRECTE autem ad medium terminum dici potest, quod accidentia interdum simul producant cum substantia, interdum se sola substantiam, ut sit in generatione posthumi. Casu autem, quò utrumque hoc principium concurrat, non erit concursus superfluum accidentis, quia concursus causæ instrumentalis, agente principali, non est superfluum. Nec tribuetur soli substantiæ productio, cum etiam accidentia in illorum absentia producant substantiam, quod ostendit inesse illis vim causandi. Illustrari hoc posset ex communi Philoſophia, ductâ instantiâ, species impressæ proviſæ sunt à natura, quia interdum objectum est improporcionatum, & interdum absens, sic etiam proviſa sunt etiam substantiis accidentia, tanquam instrumenta, ut quoniam interdum est substantia absens, & unire se non potest passio, mediis accidentibus agat. Porro hæc species impressæ interdum concurrunt in præsentia & existentia objecti, ut dum videndo Petrum, intelligo Petrum, neq; tamen ex hoc supervacaneè natura providit de speciebus intellectu; sic cum in præsentia substantiæ agunt, tanquam instrumenta, accidentia non supervacaneè à natura censenda sunt esse proviſa.

INSTABIS: emanatio caloris non fit per aliquid intermedium, ergò nec productio aliùs substantiæ.

RESPOND. disparitatem esse, quia hæc emanatio non potest esse, nisi conjunctim in præsentia ipsius substantiæ; generatio autem aliùs substantiæ, hinc ad emanationem non debuerunt à natura provideri instrumenta.

OBJICIT TERTIÒ Arriag. Magis est pro-

portionata substantia ignis cum altera substantia ignis, quàm calor igni. Ergò potiori jure producit aliud ignem, quàm calor.

RESPOND. Si ly t potiori jure, supponat, pro principaliter, Concedo totum: proportio etiam illa fundat nonnisi rationem causæ principalis, non autem excludit rationem causæ instrumentalis.

INSTARI POSSET PRIMÒ. Actio immediata denegatur substantiis in substantia, vel propter ejus perfectionem, vel propter imperfectionem: si propter imperfectionem, cum accidens sit imperfectius substantiâ, non poterit ei perfectior causalitas convenire; si etiam propter imperfectionem, tunc immediata actio DEO tribui non deberet.

RESPOND. Negando Minorem. Non enim propterea negatur concursus immediatus substantiis, in substantiarum productione, sed ob rationes alias prædictas. De objecto autem ipso discurrendo; an concursus effectivus immediatus, sit perfectior, an imperfectior, de hoc dici possit: Quod si sit immediatus concursus ex defectu, non erit tunc immediatus concursus perfectio; Et sic non erit perfectio in Deo, per seipsum nonnisi facere miracula, si hanc vim, cæteroqui communicabilem creaturis, dispensare non posset. Et in moralibus non posse habere famulos ignobile censetur; Quod si sit immediatus concursus ob excellentiam principalis, determinantis sibi nonnisi modum immediatè concurrendi, ut Deus qui nonnisi immediatè cum creaturis ad agendum concurrat, talis immediatio concursus, perfectionem adferet. Hinc ulterius dici potest quod negatio immediati concursus substantiarum ad alias producendas substantias, sit quadam perfectio, quia proficiscitur, ex vi, subordinandi sibi alia.

INSTAT SECUNDÒ Arriaga. Causa debet continere formaliter vel eminenter effectum. Accidens nullo modo ex his præcon- tinet substantiam; non formaliter; quia non est formaliter substantia; non eminenter, quia non est perfectior.

RESPOND. Majorem esse veram de sola causa principali, non autem de Instrumentali.

INSTAT TERTIÒ Oviedo: Operari accidens in virtute substantiæ, est operari cum substantia immediatè operante, vel est operari tantum per suam entitatem: Non primum, quia jam substantia esset immediatè operativa; Non secundum, quia accidens, est imperfectius substantia.

RESPOND. Operari accidens in virtute substantiæ, est esse accidens à natura proviſum, ut loco substantiæ etiam absenti, operari possit, nec imperfectio entitativa officit ad hoc. Quando autem idem urget, quod in generatione animalium ex putri non fit ulla substantia, in virtute cujus illa animalia producantur, consequen-

quenter quodd nec illa accidentia concurrere in virtute alius substantiæ possint, id etiam non convincit. Quia licet illa accidentia non concurrant in virtute à se distincta, quam mendicent accidentia à substantiis aliquibus, univocè se habentibus, ad nata ex putri, sed concurrunt in virtute substantiæ, hoc est, prout à natura proviſæ, seu potius Deo auctore naturæ, in bonum producendarum illarum substantiarum.

Punctum Difficultatis 3.

Continuatur Solutio.

OBJICI POTEST QUARTO. Admittimus in productione ignis duas causas; principalem, hoc est substantiam ignis generantis, & instrumentalem, hoc est accidentia, quo posito sic instituitur argumentum. Agentibus accidentibus, vel agit substantia tanquam causa principalis, vel non agit: Si non agit, Ergo totalis causa generationis alius ignis, erit solum accidens, Ergo ulterius causa illa principalis, non est causa, cum nulla illi tribuatur actio: si autem agit, ergo in absentia causæ principalis, cum desit ejus influxus, æquè ad DEUM recurri debet, quod ut evitaretur, vis accidentibus à nobis attributa est, producendi substantias. Rursus si causa principalis etiam pro sua parte agit, agit in illo genere cauſandi principaliter, vel immediatè, vel mediatè: si immediatè, ergo immerito negamus substantias immediatè agere; si mediate, deberet agere mediantibus accidentibus, agere autem mediantibus accidentibus in genere cauſandi principaliter non potest, quia aliàs illis non tantum ratio agendi instrumentalis, sed etiam principalis tribueretur, quod absurdum est.

RESPONDETUR PRIMÒ, invertendo hoc argumentum de quocunque agente principali, comparatè ad suum instrumentum, sic v. g. quando Deus media gratia tanquàm instrumento justificat hominem, vel agit in illa justificatione præter id, quod est uti illa gratia tanquam instrumento, vel non agit: si non agit, Ergo non est causa principalis nostræ justificationis: contra Trident. si autem agit, vel hoc facit immediatè, vel mediatè: si immediatè, ergo immeritò dicimus mediante nonnisi gratia justificari nos, si autem agit tunc DEUS mediatè, Ergo mediante gratia, exinde autem sequitur gratiam non fore instrumentum justificationis, sed causam principalem. Idem proponi potest de fabro, ferrâ, tanquam instrumento utente.

RESPONDETUR, deinde Causam principalem agere tunc modo sibi proportionato agendi, causæq; principali debito, qui est, uti instrumento ut agat, & hic est ipsius influxus, sicut actio fabri in rasuras, est usus ferræ à fabro, licet cum disparitate, quia ferra est instrumentum conjunctum, adeoq; non movet nisi motum: jam autem accidentia sunt instrumentum separatum,

quod movere potest non motum immediatè à principali. Cujus ulterior ratio est, quia ferra est instrumentum ab extrinseco, calor autem est instrumentum ab intrinseco & ex natura sua. In hoc fallitur imaginatio argumenti, quia putat debere esse condistinctam semper actionem principalis & instrumenti, quod non requiritur, nam si potest esse eadem actio Creaturæ & Dei, cur non & eadem instrumenti cum principali, si sit instrumentum non conjunctum. Quare autem in instrumento conjuncto, requiratur alia actio principalis, ratio est, quia de ratione conjuncti instrumenti est, ut nonnisi motum moveat, jam autem non motum moveret, si nulla interveniret actio principalis, quia autem accidentia, sunt instrumentum separatum, possunt non mota movere, adeoq; non requirere causalitatem principalis, condistinctam à causalitate instrumentalis, præcipue autem, quia actio instrumenti separati, imputatur nonnisi principali, imputatione non solum morali, sed fundatâ, in providentia facta substantiis, à natura, conferente illis instrumenta in bonum productionis, aliarum substantiarum. Hinc in generatione ex putri, nullus suppletur defectus causæ principalis, quia illic nulla intervenit causa principalis univoca, & posito, quod sit aliqua, ex eo suppleri diceretur, quia suppleretur ille usus instrumenti, qui debetur causæ principali, hic suppleri non indiget, quia cum illa accidentia sint instrumentum separatum, poterunt agere non mota immediatè à substantia, idq; ideo, quia sunt instrumenta non conjuncta, quibus est à natura tributa vis, ut etiam in absentia substantiæ, in similitudinem substantiæ operentur: Non ergo in absentia substantiæ à Deo suppletur ullus defectus. Et etiam si causa principalis mediantibus accidentibus exerceat suam causalitatem, non sequetur sola accidentia esse causam, quia duarum causarum, ut dixi, potest esse causalitas eadem, quod magis procedit de causa principali, comparata ad instrumentalem, cum agere per instrumentum immediatè, sit agere in aliquo sui, nec unquam derivabitur in causam instrumentalem ratio causæ principalis, quia non providetur causa principalis in bonum instrumenti, ut agat ubi non est instrumentum, sed è converso.

INSTAT PRIMÒ Maftrius. Perfectior est influxus causæ principalis, quam instrumentalis, sicut causa principalis, est perfectior instrumentali. Ergo idem simpliciter influxus, erit perfectior & imperfectior.

RESPONDETUR, totam majoritatem, perfectionis influxus causæ principalis, in hoc stare, quia hoc ipsum, quod possit in substantiam influere, accidens habet sibi communicatum à substantia, cujus nomine agit; sed hoc potest stare cum hoc, ut eadem sit actio causæ principalis & instrumentariæ separatim agente, & sicut perfectior est influxus DEI in operationem creaturæ,

turæ, quàm ipsius creaturæ, hoc tamen non obstante, eadem actione agunt Deus & creatura, ita & in presenti.

INSTAT SECUNDÒ. Potest agere calor destructo igne, Ergò ille influxus non erit causæ principalis, sed nonnisi instrumentalis.

RESPONDETUR, illum influxum fore causæ principalis, non moventis quidem se motu suæ entitatis, moventis tamen se in aliquo sui, hoc est instrumento.

INSTAT TERTIÒ. Unicuique quod se habet, ut Quod agens, respondet, ut Quo agens. Ergò si ignis solum agit per calorem, ut per virtutem propriam, & hæc virtus est solum instrumentalis, hinc principalis causa in tantum aget, in quantum est causa causæ, quatenus scilicet producit accidens, quod postea producit substantiam.

RESPONDETUR. Concurrens Deus cum creatura, est agens, ut Quod, nunquidne actio illius est distincta ab actione creaturæ realiter? agit ergò & hic causa principalis, non actione distincta realiter, ab actione causæ instrumentalis, sed illa ipsa à se pendente, agitque ut causæ causa, non quomodocunque, sicut pater est causa filii, qui postea evadit pater, sed ut causa causæ, quæ cum sit ignobilior effectui, ordinatur à natura, ut suppleat absentiam causæ principalis, ejusque nomine agat.

INSTAT QUARTÒ. Illud est principium agendi actualiter, in quo passum formaliter assimilatur agenti, si est productio univoca, sed passum assimilatur in forma substantiali, non accidentali. Ergò.

RESPONDETUR, illud est principium agendi actualiter, per modum causæ principalis, in quo passum assimilatur, licet principio agendi instrumentaliter non debeat assimilari passum, sed suo principali. Accidens insuper, est causa æquivoca substantiæ.

INSTAT QUINTÒ. Exinde sequi, quod non daretur aliquod accidens naturale, quod dicatur instrumentum conjunctum in causalitate, sed quodlibet esset instrumentum separatum.

RESPONDETUR. Datis separatis virtutibus instrumentalibus, dantur adhuc virtutes conjunctæ, qualis virtus est species objecti transmissa per medium, quæ nonnisi conjuncta agit, lux item nonnisi conjuncta illuminat.

Quando autem videtur contentari Matrius, si ponatur accidentis in substantiam concursus partialis, id ei concedi posset, modo non exigit concursus distinctum ab actione causæ instrumentalis, sicut non est distinctus concursus DEI & creaturæ, licet hæc non in omnibus sint paria.

OBJICIT QUINTÒ Pontius. Implicat quod ab imperfectiori possit immediatè produci perfectius, tanquam à causa totali.

RESPOND. Negando causam instrumentalem esse causam totalem, hoc ipso enim, quia instrumentalis causa est, supponit aliam, hoc est causam principalem. Jam autem accidentia, sunt causa instrumentalis.

Universaliter nonnisi eorum effectuum, causa debet esse æquè perfecta, quando effectus assimilatur causæ, & ratio est, quia si causa, quæ sibi assimilatur effectum, non esset æquè perfecta, & assimilaret sibi effectum, & non assimilaret: assimilaret ut supponitur, non assimilaret autem, quia hæc similitudo fundatur in unitate convenientiæ substantiarum. Quod si causa non esset æquè perfecta, quomodo haberet unitatem convenientiæ substantialis cum effectui?

Sed quid si effectus dissimilatur causæ, arguendumne quod causa sit æquè perfecta, vel perfectior effectui. Hæc dissimilitudo potest esse, vel per excessum, vel per defectum; nam æqualitas dissimilitudinem in eo genere, in quo est æqualitas, non fundat: dissimilitudo effectus per excessum est, cum accidens producit substantiam: dissimilitudo effectus per defectum est cum v.g. Deus producit hominem, ignis calorem: quando est dissimilitudo effectus per defectum, præsupponitur semper perfectio major in causa, hocq; probat inductio, v.g. in Deo producente hominem, igne calorem, sole lucem &c. & ratio est, quia si non esset causa perfectior præ defectu dissimilato per defectum, & esset dissimilatus effectus per defectum, ut supponitur, & non esset dissimilatus per defectum, quia defectus est, per ordinem ad excessum. Ergò si excessus non est in causa, quomodo illi per defectum dissimilatur effectus, si autem sit dissimilitudo per excessum, tunc causa debet esse ignobilior, quod ipsum etiam ostendit inductio: nam ignobilior est entitas naturalis intellectus, præ supernaturali dignitate in visione inclusa, ignobilior species est materialis, præ specie impressa spiritali, quam etiam suo modo causat, & sic de reliquis: & ratio est, quia excessus effectus præ causa, salvari non posset, sine defectibilitate causæ, nihil enim esset quod excederetur.

INSTABIS PRIMÒ. Ex eodem, quia accidentia illa censerentur, ideo agere in virtute substantiæ, quia sunt virtus substantiæ, hoc autem non salvat, ut dicantur agere in virtute substantiæ: Tum quia est impropria locutio agere in virtute substantiæ, quod est virtus substantiæ: Tum quia, ex hoc, quod accidens sit virtus substantiæ, non sequitur, quod sit æquè perfecta, aut perfectior præ substantia producenda.

RESPOND. Negando minorem: parum etiam refert de proprietate locutionis, modò de re constet, quanquam est propria locutio agere in virtute intransitiva substantiæ, & esse virtutem substantiæ: sicut idem est in virtute artis hoc agitur, & virtus hoc est artis, non debet

bet etiam esse instrumentalis causa, æquè perfectæ ac effectus producendus.

INSTABIS SECUNDÒ. Accidens ex natura sua habet esse virtutem substantiæ. Ergò ex natura & virtute sua habebit producere substantiam.

RESPOND. In hoc sensu accidens ex natura sua & virtute habet, ut producat substantiam, hoc est, non per superadditam aliquam virtutem, sed non in hõc sensu, quod tanquam aliquid primò, & per se intendibile habeat collocatam illam virtutem. Sic malleus ex natura sua habet, quod non sit principalis causa, non tamen agit propriâ virtute.

INSTAT TERTIÒ. Ex eo, quia calor est virtus substantiæ, vel habet aliquam perfectionem, quam non haberet, si non esset virtus substantiæ, vel non habet: Si non habet, ergò per hoc quòd sit virtus substantiæ, non potest producere magis quàm si non esset; si habet, ergò ultra entitatem caloris, recipit aliquid aliud.

RESPOND. Habere calorem aliquam perfectionem, sed sibi identificatam realiter, poterat enim dari calor, qui nihil agere possit in absentia ignis, & ex altera parte, quia hoc calor non facit tanquam causa principalis, dicimus hoc illum facere, non propriâ virtute.

OBJICIT SEXTÒ idem. Ex nostra sententia sequitur, quòd substantia non sit causa principalis alius substantiæ, non enim potest dici causa principalis à qua effectus immediatè non emanat nec sufficit quòd immediatè influat in accidentia, quæ postea influunt in substantiam, aliàs avus esset causa principalis nepotis, quia immediatè producit patrem ejus, qui postea generat.

RESPOND. Sufficere, ut immediatè in aliquo sui, causa influat in effectum, aliquid autem causæ principalis, sunt instrumenta nec verò propterea immediatè per nos causa influit, quia producit accidentia, sæpè enim illa non producit, ut v. g. si ignis ex attritu lignorum generetur, calorem illum non producit ignis, sed ideò immediatè influit, quia instrumenta sunt aliquid ipsius causæ principalis, hoc est, sunt à natura instituta, ad vices supplendas illius.

Nec inde sequetur, avum esse causam principalem nepotis, quia Pater, qui generat nepotem avi, non est instrumentum à natura provisum avo, sed est primò, & per se intentus, respectu effectus primò, & per se intenti, & sicut calor producendo alium calorem, non est causa instrumentalis ignis, ita nec pater est causa instrumentalis sui filii.

Neque ulterius inde sequetur, causam principalem, esse causam per accidens, hoc est, non primò & per se intentam, aut non operari per virtutem sibi à natura appropriatam, sed in hoc sensu est causa per accidens, quòd scilicet non nisi mediante accidente, tanquam instrumento sibi proprio, efficiat substantiam sibi similem,

Deinde rasuram ferri immediatè non facit faber, sed serra, & tamen indubiè, faber, est causa principalis. Ergò idem in præsentì salvari poterit, operante principali, immediatè, per suam virtutem, quæ immediatio, est debita operanti principali, per sua instrumenta.

INSTABIS PRIMÒ. Si Deus produceret solum calorem, & non concurreret ad calefactionem, esset causa nonnisi per accidens illius calefactionis. Ergò & agens principale, nonnisi per accidens erit causa, si immediatè nihil agit.

RESPONDEO: Disparitatem esse, quia ille calor à Deo productus, non esset instrumentum à natura Deo provisum, sicut calor, est instrumentum provisum à natura igni, idque ob deficiibilitatem ipsius ignis, qui non potest semper esse vicinus passo, in quo perficitur effectio substantiæ ignis, immò nec se, primo insinuare, nisi mediò calore, consequenter ille calor, non censetur agere virtute & nomine DEI; calor autem à Natura est provisus tanquam instrumentum, agitque nomine illius.

INSTAT SECUNDÒ Idem. Ex nullo capite accidentia illa, si causant immediatè substantiam, excludi possunt à ratione causæ principalis, non enim ex eo, quia accipiunt entitatem à substantia, & insuper immediatè agunt, non accipientes aliquam virtutem à substantia ad agendum.

RESPOND. Argumentum probare, quod gratia non sit instrumentum DEI ad nos iustificandos, cum immediatè agat, & non accipit ullam virtutem à Deo ad iustificandum, à se distinctam. Quare autem accidentia non sunt causa principalis, ex definitione petendum est, quia scilicet non primo per se intenduntur; & licet non accipiant à substantia virtutem distinctam à se, ad agendum substantiam, accipiunt tamen virtutem indistinctam, & sibi identificatam, eò quod sint entitative virtus substantiæ; & si accipere à substantia aliquid distinctum, ad operandum substantiam, faceret non esse accidentia virtutem principalem, multo magis si sint accidentia, entitative virtus substantiæ, non erunt etiam causa principalis.

INSTAB. TERTIÒ. Calor ut quatuor non potest producere calorem ut quinque. Ergò neque producere potest substantiam.

RESPOND. Disparitatem esse, quia calor ut 4. respectu alius caloris, non est causa instrumentalis, hinc excedentem se effectum non potest operari, jam autem respectu substantiæ, accidens, est nonnisi causa instrumentalis, consequenter nomine substantiæ operando, plus poterit. Sed hinc

OBJICITUR SEPTIMO. Causa principalis debet esse ad minimum, ita perfectæ, ac effectus producendus. Ergo & causa instrumentalis, & si prior illa non potest producere effectum se nobiliorem, nec posterior poterit.

RESPOND.

DIFFICULTAS III.

*De causa efficiente accidentium.***ASSERO PRIMÒ.** *Substantias immediatè emanare ex se aliqua accidentia.***RATIO.** Quia aqua calefacta reducit se ad pristinum accidentale debitum sibi frigus, cujus frigiditatis, nullum aliud præter substantiam aquæ, potest assignari principium.**DICES PRIMÒ.** Posse hoc referri in ipsum agens productivum aquæ, quia qui dat esse, dat consequentia ad esse.**RESPONDETUR.** ea, quæ consequuntur, idque immediatè primum productionem rei, posse ipsi producenti tribui, non tamen ea, quæ benè post contingunt, quia illa eveniunt, quamvis jam non sit in rerum natura illud productivum, sed ad illud proloquium salvandum, sufficit, quòd illa consequentia esse, imputentur ipsi producenti, utpotè fundata in ipso esse, quòd tribuitur producenti jam autem causa causæ, est causa causati.**DICES SECUNDÒ.** Quamvis aquæ sit passio, frigus, tamen illius emanatio, potest non tribui aquæ; quòd ipsum probatur, quia ad gratiam sanctificantem habent se reliquæ virtutes & habitus, sicut passionēs, & tamen immediatè à DEO producuntur.**RESPOND.** Cum sine gratia maneant habitus fidei & spei, supponendum est prævisam esse talè gratiam, quæ non sit horum habituum emanativa de se, quia aliàs nonnisi miraculosè conservari deberent illi habitus in peccatore, utpotè consistentes, sine sui causa, nempe gratia emanante. Unde DEUS defectum causæ in illorum conservatione supplere deberet, consequenter miraculum tunc fieret; ne itaq; multiplicarentur miracula, debuit dari hæc species gratiæ, quæ nec emanaret, nec conservaret illos habitus, arbitrariumq; diceret aliquis, tribuere gratiæ vim emanandi, non tamen conservandi illos habitus, sicut ignis calorem producit, non conservat, nam datur quidem exemplum in natura, ut effectivè producta ab aliis, ab alio conserventur, sicut calor in extraneo subjecto productus, ab igne, sed non datur exemplum, ut emanativè producta, ab alio principio conserventur, aliàs deprimeretur etiam miraculum Eucharisticum, dicendo illa accidentia, non habuisse dependentiam in conservari à pane. Cæteros autem habitus, intimiùs connexos gratiæ, & qui nunquam sine illa reperiuntur, nego emanativè, non produci à gratia. Alia etiam hæc disparitas assignari posset, quòd nullum sit absurdum in effectatione supernaturalium recurrere ad Deum, est autem absurdum in effectatione naturalium, recurrere ad eundem, si causa alia ostendi possit. De Antecedenti vide de Fide D. 5. Q. 1. D. 3. P. 3.**ASSERO SECUNDÒ.** *Quando in extraneo subjecto producuntur accidentia, respectu illorum causa***RESPOND.** Disparitatem esse, quia causa principalis vel assimilatur sibi effectum vel dissimulat, per defectum, in ipso effectum reperibilem, quòd priùs, æqualitatem, posteriùs, excessum perfectionis in causa deposcit; jam autem causa instrumentalis non est nata per se, vel effectum sibi æqualem producere, vel perfectiorem, in quantum agit tanquam instrumentum.**INSTABIS PRIMÒ.** Saltem accidentia respectu genitorum ex putri, si cæteroqui respectu illorum sunt causa immediata, etiam erunt causa principalis respectu eorum.**RESPONSUM** suprà, quòd non. Hoc tantum addo, DEUM cognoscere naturam ranæ, & omnia illarum individua possibilia, agnoscit etiam, naturam ranæ non deposcere, ut sese natura illius multiplicet, multiplicatione perfectis animalibus debitæ, ne tamen hæc natura pereat, dat illi virtutes accidentales, ad beneficium multiplicationis. Unde per ordinem ad nostros conceptus principalis causa productionis ranarum est natura illarum, cognita à DEO potens multiplicari mediis illis virtutibus accidentalibus, in re autem non datur causa illarum principalis univoca, sed, ut dixi suprà, principalis æquivoca.**INSTABIS SECUNDÒ.** Saltem ex dictis sequitur, in ratione agendi, esse quid nobilius accidentia illa, præ substantia agente principaliter: nam agens principale, non potest suprà vires suas agere, nec producere perfectiorem se effectum, potest accidens.**RESPONDETUR.** Negando Sequel. Nam etiam rigorosè loquendo, accidens tunc non agit supra vires suas, cum vires illius sint in bonum principalis, producere perfectiorem effectum se simpliciter & entitativè accepto, sed non se nato perfectiori, assimilare effectum. Sed quid sit de hoc, aliter eidem argumento satisficit: nam hic titulus; quia natura in agendo subordinavit accidentia principali, cum nonnisi ad illius exigentiam, & illius exigentiæ perfectionem tribuatur hæc illis vis, idèò semper retinent titulum nobiliorem causæ principalis, cum hanc ipsam vim, debeant principali, instrumenta.**ADDO** autem, accidentia non ipsius agentis, sed passi esse productiva substantiæ. Ratio: quia sæpè agens, non est, nec accidentia agentis, & tamen sit generatio; quamvis autem non sint in ipso agente, dicuntur virtus agentis, quia sunt instrumentum non conjunctum illius, per hoc tamen non nego, quòd accidentia agentis, cum agens agit immediatè, producant accidentia in passio, & accidentia habent munus & disponere materiam & esse virtus agentis, nec inde sequetur, quòd agant virtute passi, virtute enim ejus agunt, cui sunt tanquam virtus à natura provisa, provisa autem sunt, agentis.

causa principalis, sunt accidentia similia. Est assertum contra recentiorum Suar.

RATIO. Non est major ratio, cur substantia, respectu substantiarum, possit esse causa principalis, & non accidentia respectu accidentium sibi similia; suppositoque, quod definitivè causa instrumentalis, sit causa subordinata alteri, non poterit ostendi, cur accidentia in productione aliorum accidentium subordinentur substantiis: & sicut quod accidens, sit entis ens, supponit accidens prius in se esse ens: ita quod subordinatur in operando alteri, supponit illud posse operari simpliciter, non posset autem simpliciter operari, si respectu accidentium Accidens non foret causa simpliciter, seu principalis; & sicut servus habet aliqua opera, quorum Dominus est, ita & causa instrumentalis habebit opera, respectu quorum principalis munus, gerere poterit.

DICES PRIMÒ. cum recentiori Suar. Instrumentum est, quod alteri subordinatur in operando, & agit ut Quo, accidens autem subordinatur substantiæ in operando, quia subordinatur, etiam in essendo.

RESPOND. Majorem esse subordinationem Creaturæ ad DEUM, quàm accidentis ad substantiam, cum hoc tamen stat, ut respectu effectuum suorum naturalium, sint causæ principales, substantiæ; ita & in præsentia, subordinatio, non tollet, quo minus accidentia sint causa principalis respectu accidentium. Sola ergò subordinatio, quæ facit non per se aliquid intendi, & in aliquibus subordinatio non assimilandi sibi effectum, arguit, non esse aliquid principale agens.

DICES SECUNDÒ, cum eodem, Accidentia agunt ut Quo, causa autem principalis debet agere ut Quod, quod autem agant ut

Quo, inde probat, quia agere ut Quo, est agere suppositorum, per se subsistentium, quod accidentibus non convenit.

RESPONDETUR. Agere ut Quo substantialiter, & per modum subjecti denominationis, est agere substantiarum, unde etiam dicitur in proprietate aqua extinguere ignem, non ejus humiditas & frigus; sed agere ut Quo tanquam principii, à quo procedit actio, nego, quod sit, non nisi substantiarum.

DICES TERTIÒ cum eodem, Quamvis bonum accidentis, sit, producere aliud accidens, est tamen bonum, quod ultimo refunditur in bonum substantiæ.

RESPONDETUR. Productionem accidentis refundi in bonum substantiæ, tanquam in subjectum denominationis, sed non tanquam in principium per se intentum.

ASSERO TERTIÒ. Si ignis spoliaretur omni calore divinitus, non posset connaturaliter producere in subjecto extraneo calorem.

RATIO. Tum quia ageret in distans, quomodo enim uniretur extraneo subjecto, neque enim transmissione actionis, quæ est modus, vel non sine modo, uniri potest, ob illius essentialem connexionem cum modificato, respuente mutare subjectum. Et certè sine virtute agendi sibi à natura provisa, nihil agere potest, calor autem, ut supra vidimus, est virtus agendi igni provisa. Tum quia prius est esse aliquid in se, postea ad aliud, non esset autem prius in se, si non perficiendo se per calorem sibi debitum, progrediretur ignis ad calorem in alio producendum. Tum quia frustra jam igni emanandus esset ex se calor, si sine emanato, est proximum principium agendi; sicut frustra sunt distinctæ potentia ab anima, si sola est sufficiens principium suarum intellectionum.

DISPUTATIO VI. DE EFFICIENTE INCREATO.

PRÆMITTO I. *Dari efficiens increatum.* Demonstrat id Aristot. 12. Metaph. tex. 30. & secundo Metaphys. tex. 5. item 8. Physic. 1. tex. 34. quam demonstrationem, fusè proponit S. Thom. I. Contra gentes C. 13. & prima parte Q. 2. a. 2. Videantur dicta, in prima parte, ubi de Existentia DEI.

PRÆMITTO II. *Efficiens increatum, operationum suarum ad intra, habere principia Intellectum, & Voluntatem; Operationum autem ad extra principium habet, quod appellatur Omnipotentia,* quam DEO esse concedendam, Ratio probat. Tum quia est perfectio simpliciter simplex, quam melius est habere DEUM, quàm non habere: Tum quia enti, à quo reliqua dependent possibilia, danda est virtus productiva

possibilium, hæc autem virtus in DEO, Omnipotentia est: Tum quia, si non daretur ens productivum ex nihilo, nullum posset esse universum, ut suppono ex demonstratione de DEI existentia, & ex principio recepto: Ex nihilo, vel à nihilo nihil fit. Ergò debuit dari Principium, Entium productivum, ex nihilo: hoc autem non potest esse aliquid aliud, nisi Omnipotentia.

PRÆMITTO III. *Hanc Omnipotentiam esse formaliter condistinctam ab ipsa voluntate, quæ aliquid vult fieri ad extra, quidquid sentiant in oppositum Scotus, & cum eo Valq. & Molina.*

RATIO. Tum quia voluntas habet aliud objectum, hoc est bonum; Omnipotentia autem habet pro objecto, factibile: potentia autem